

Atskats uz Cekulzīlītes kausa 2018. gada sezonu

SANDIS LAIME,
sandis.laime@gmail.com

2018. gadā Latvijas Ornitoloģijas biedrības Cēsu grupa jau ceturto reizi aicināja putnu vērotājus piedalīties Cekulzīlītes kausā, mudinot Cēsu apkārtnes putnu vērotājus veidot gada laikā novēroto sugu sarakstu. Pasākumam ir tikai viens noteikums – lai sugu iekļautu sarakstā, tā kalendārā gada laikā vismaz vienu reizi jānovēro (jāredz vai jādzird) bijušā Cēsu rajona teritorijā, kurā šobrīd ietilpst Amatas, Cēsu, Jaunpiebalgas, Līgatnes, Pārgaujas, Priekuļu, Raunas un Vecpiebalgas novads (turpmāk ērtības labad šī teritorija tiks saukta par Cēsu rajonu). Ceļojošo Cekulzīlītes kausu iegūst sacensību dalībnieks, kurš gada laikā šajā teritorijā novērojis vislielāko putnu sugu skaitu.

Cēsu rajonā diemžēl nav tāda mēroga putnošanas vietu kā Kolka, Svētes paliene, Nagļu dīķi vai Pape, tāpēc aktīvākie Latvijas putnu vērotāji šeit iegriežas reti. Cekulzīlītes kausa mērķis ir aktivizēt vietējos putnu pazinējus, lai popularizētu lokālo, reģionālo putnošanu un vairotu zināšanas par teritorijā ligzdojošajām, ziemojošajām un migrējošajām sugām. Četros gados Cekulzīlītes kausā uzkrātā pieredze rāda, ka par pamatīgu izaicinājumu Cēsu rajonā var izvērsties Latvijā kopumā parastu sugu atrašana, un vienlaikus gandarījums par ornitofaunistisku retumu novērojumiem ārpus tradicionālajām to novērošanas vietām ir nesalīdzināmi lielāks. Kā vērtīgs “blakus produkts” retāku sugu meklējumiem Cēsu rajonā noteikti jāmin arī ziņu uzkrāšana par parastāku sugu sastopamību, migrējošo putnu atlido-

šanas un aizlidošanas fenoloģiju un ziemojošajām sugām šajā teritorijā, jo daļa no šiem novērojumiem tiek reģistrēta dabas novērojumu portālā www.dabasdati.lv.

Līdzīgi kā iepriekšējos trīs gados, arī 2018. gadā Cekulzīlītes kausā piedalījās trīs dalībnieki un sasniedza šādus individuālos rezultātus: Sandis Laime – 190 sugas; Andris Klepers – 185 sugas, Mārtiņš Platacis – 173 sugas. Apkopojot informāciju sarakstos, šī uzskatāma par rezultatīvāko Cekulzīlītes kausa sezonu, jo kopīgiem spēkiem Cēsu rajonā novērotas 200 putnu sugas. Pirmo reizi šī pasākuma vēsturē kopīgi novērotais skaits sasniedza 200 sugu sliekšni (iepriekšējais rekords: 187 – 2017. gadā), savukārt individuālais saraksts – 190 sugu sliekšni (iepriekšējais rekords: 176 – 2017. gadā, Mārtiņš Platacis). Salīdzinājumam: LOB Rīgas grupas organizētajās Rīgas gada saraksta sacensībās pērn uzvarēja saraksts ar 204 sugām (Uģis Piterāns), kas vēlreiz apliecina it kā jau pašsaprotamu lietu – jūras un Daugavas migrācijas trases galvaspilsētā palielina iespējas novērot lielāku sugu skaitu. Vienlaikus, atskatoties Cekulzīlītes kausa četru gadu vēsturē, redzams, ka, uzkrājoties zināšanām par labākajām putnošanas vietām un salīdzinoši retāku ligzdotāju atradnēm Cēsu rajonā, arī šo sacensību rezultāti ar katru gadu uzrāda augošu tendenci.

Turpinājumā atskats uz 2018. gada interesantākajiem novērojumiem Cēsu rajonā, izvērtējot konkrēto sugu novērošanas biežumu ne tikai nacionālā, bet arī reģionālā – Cēsu rajona – griezumā. Pārskats veidots sistemātiskā secībā (Clements Bird

Īsknābja zoss kopā ar sējas un baltpieres zosīm Mārsnēnu apkārtņē (07.05.2018.) – 2. dokumentētais novērojums Cēsu rajonā.

Checklist 2018), norādot sugas novērošanas datumu, vietu un novērotāju (AK – Andris Klepers, SL – Sandis Laime, MP – Mārtiņš Platacis).

Īsknābja zoss *Anser brachyrhynchus* – 2 novērojumi pavasara migrācijas laikā: 30.04.2019., Grišļi, Veselavas pag., 2 īpatņi (Gaidis Grandāns, SL); 07.05.2018., Mārsnēni, Mārsnēnu pag., 1 īpatnis (SL). Latvijā reta, bet regulāri caurceļojoša suga pavasara migrācijas laikā. Pirmie pierādītie novērojumi Cēsu rajonā.¹

Melngalvas zoss *Branta bernicla* – 1 novērojums rudens migrācijas laikā: 02.11.2018., pārlido virs Gaujas pie Rāmniekiem, Liepas pag. (AK). Parasta caurceļotāja jūras piekrastes zonā, bet reti novērota iekšzemē. Pirmais novērojums Cēsu rajonā.

Ragainais dūkuris *Podiceps auritus* – 1 novērojums pavasara migrācijas laikā: 02.05.2018., Mazumu ezers, Rāmuļu pag., 2 īpatņi (SL). Latvijā rets ziemojotais un caurceļotājs, vēl retāks ligzdotājs. Cēsu rajonā mazāk par 5 novērojumiem.

Mazais ormanītis *Zapornia parva* – 1 novērojums ligzdošanas sezonā: 27.–30.05.2018., Cēsu pilsēta, Gaujas vecupes niedrājs pie Benčiem (balss ieraksts) (SL u.c.). Latvijā samērā rets ligzdotājs. Otrais zināmais (un pirmais dokumentētais) novērojums Cēsu rajonā.

Temninka šņibītis *Calidris temminckii* – 2 novērojumi pavasara un rudens migrācijas laikā: 22.–23.05.2018., Rāmuļu apk., Vaives pag., 3 īpatņi (MP u.c.); 20.08.2018. Mālkalnu diķis, Stalbes pag., 6 īpatņi (AK). Latvijas jūras piekrastē parasts caurceļotājs, retāk iekšzemē. Cēsu rajonā pirmie dokumentētie novērojumi.

¹ Apkopojot Cēsu rajonā novēroto sugu sarakstu, esmu izmantojis šādus avotus: LLPA I, LLPA II, ELPA, informāciju no portāliem putni.lv, dabasdati.lv un latvijaputni.lv, kā arī personīgos novērojumus. Mūsdienu novērojumi papildināti ar Oskara fon Lēvisa (Oskar von Löwis) 1892. gadā publicēto Meijermuižā 1881.–1891. gadā novēroto sugu sarakstu (paldies Ruslanam Matrozim par norādi uz šo publikāciju!). Saskaņā ar šiem avotiem Cēsu rajonā līdz šim novērotas 237 putnu sugas.

Pieaugusi tundras kaija Cēsu rajona kaiju Mekā – Daibes atkritumu poligonā (28.04.2018.) – 1. pasugas novērojums Cēsu rajonā.

Parastais šņibītis *Calidris alpina* – 2 novērojumi rudens migrācijas laikā: 30.08.2018., Rāmnieki, Liepas pag., 3 īpatņi pārlido, noteikti pēc saucieniem (AK); 07.10.2018., Sviluma diķis, Stalbes pag. (AK). Latvijā jūras piekrastē caurceļo lielā skaitā, iekšzemē novērots retāk. Cēsu rajonā tikai 2. un 3. zināmais novērojums.

Kaspijas kaija *Larus cachinnans* – 3 novērojumi, visi Daibes atkritumu poligonā Stalbes pag.: 07.04.2018., 1 īpatnis (AK); 22.04.2018., 3 īpatņi (AK); 11.11.2018., 2–3 īpatņi (AK). Latvijā regulāra iecelotāja nelielā skaitā. Novērojumi Cēsu rajonā līdz 2018. gadam nav dokumentēti, tomēr, spriežot pēc AK ziņojumiem no Daibes atkritumu poligona, nelielā skaitā šajā vietā pavasarī un rudenī varētu būt sastopama regulāri.

Tundras kaija *Larus fuscus heuglini* – 1 novērojums pavasara migrācijas laikā: 28.04.2018., Daibes atkritumu poligons, Stalbes pag., 1 ad īpatnis (SL). Latvijā nelielā skaitā caurceļo, pierādīti vien dažī desmiti novērojumu (<http://www.putni.lv/larfus.htm>). Pirmais pierādītais šīs pasugas novērojums Cēsu rajonā.

Lielais ziriņš *Hydroprogne caspia* – 1 novērojums pavasara migrācijas laikā: 20.04.2018., 1 lokāli Alaukstā, Vecpiebalgas pag. (AK). Latvijas piekrastē parasts, iekšzemē – rets

caurceļotājs. Pirmais zināmais novērojums Cēsu rajonā.

Brūnkakla gārgale *Gavia stellata* – 2 novērojumi lielajos ezeros pavasara migrācijas laikā: 22.04.2018., 1 lokāli Ungurā, Raiskuma pag. (AK); 04.05.2018., 1 lokāli Alaukstā, Vecpiebalgas pag. (AK). Jūrā parasta suga ziemā un migrācijas laikā, iekšzemē reti. Pirmie zināmie novērojumi Cēsu rajonā, kā arī attiecīgi 10. un 11. zināmais novērojums iekšzemē pavasara migrācijas laikā (<http://www.putni.lv/gavste.htm>).

Sarkanā klija Daibes atkritumu poligonā (28.04.2018.) – 1. dokumentētais novērojums Cēsu rajonā.

Purva pūce Sudas purvā (11.05.2018.) – reta caurceļotāja Cēsu rajonā.

Stepes lija *Circus macrourus* – 1 novērojums pavasara migrācijas laikā: 05.04.2018., Cēsu pilsēta, Lauciņu karjera apkaime, 1 tēviņš migrācijā uz ZA (SL). 48. novērojums Latvijā, neskaitot Kolku, un vienlaikus līdz šim agrākais pavasara migranta novērojums Latvijā. Jāpiebilst, ka saskaņā ar putni.lv datubāzes informāciju 2018. gadā reģistrēts līdz šim lielākais stepes liju novērojumu skaits viena gada laikā (www.putni.lv/cirmac.htm). Pirmais novērojums Cēsu rajonā.

Sarkanā klija *Milvus milvus* – 1 novērojums: 28.04.2018., Daibes atkritumu poligons, Stalbes pag. (SL). Latvijā reta ligzdotāja (pārsvārā Kurzemē). Pirmais dokumentētais novērojums Cēsu rajonā.

Melnā klija *Milvus migrans* – Latvijā reta ligzdotāja, 10–30 pāri (<http://www.putni.lv/milmig.htm>). 2018. gadā Cēsu rajonā, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, neparasti daudz novērojumu – kopā 13, tostarp ligzdošanas sezonā. Spriežot

pēc novērojumu ģeogrāfijas un atkārtotajiem novērojumiem vairākās vietās, Cēsu rajonā varētu būt vismaz 3 ligzdošanas teritorijas.

Svītrainā pūce *Surnia ulula* – 1 ziemojošs īpatnis Līgatnes apkārtnē vismaz no 29.11.2017. līdz 04.03.2018. (MP u.c.). 46. novērojums Latvijā kopš 1990. gada. Jāuzsver, ka 2017./2018. gada ziemā saskaņā ar [putni.lv](http://www.putni.lv) publicēto novērojumu apkopojumu fiksēta lielākā šīs sugas invāzija Latvijā kopš 1990. gada (<http://www.putni.lv/surulu.htm>). Otrais novērojums Cēsu rajonā.

Purva pūce *Asio flammeus* – 1 novērojums pavasara migrācijas laikā: 11.05.2018., 1 lokāli Sudas purvā, Līgatnes pag. (SL). Latvijā reta ligzdotāja un ne īpaši reta caurceļotāja (vairāk rietumu daļā). Cēsu rajonā maz novērojumu. Iespējams, pirmais fotogrāfiski pierādītais ziņojums.

Bikšainais apogs *Aegolius funereus* – 2 novērojumi rudens migrācijas laikā: 15.10.2018., Rāmnieki,

Liepas pag. (migrācijas sauciens) (AK); 01.11.2018., Rāmnieki, Liepas pag. (rudens sauciens) (AK). Latvijā samērā parasts ligzdotājs un nometnieks, tomēr Cēsu rajonā ligzdošanas sezonā vismaz pēdējos gados nav konstatēts, lai gan speciāli meklēts.

Kukaiņu piekūns *Falco vespertinus* – 1 novērojums rudens migrācijas laikā: 27.–28.08.2018., Cēsis/Priekuļu pagasts, Lauciņu karjera apkaime, 1 lokāls jaunais īpatnis (AK u.c.). Latvijā, tostarp Cēsu rajonā, samērā rets, bet regulārs caurceļotājs.

Dzeltensvītru ļauķītis *Phylloscopus inornatus* – 1 novērojums rudens migrācijas laikā: 23.09.2018., Rāmnieki, Liepas pag. (dzirdēti sauciņi) (AK). Latvijā rets iecelotājs rudens migrācijas laikā, turklāt 2018. gada rudenī fiksēts neparasti liels šīs sugas novērojumu skaits (<http://www.putni.lv/phyino.htm>). Ieskaitot minēto 2018. gada novērojumu, dažādos avotos atrodamas ziņas par 3 dzeltensvītru ļauķīša novērojumiem Cēsu rajonā.

Tumšā čakstīte *Saxicola rubicola* – 1 novērojums pavasara migrācijas laikā: 19.04.2018., 1 tēviņš Dukuru pļavā, Priekuļu pag. (SL). Latvijā reta iecelotāja un ļoti reta ligzdotāja. 17. novērojums Latvijā, tostarp pirmais valsts austrumu daļā uz A no Rīgas (<http://www.putni.lv/saxola.htm>). Pirmais novērojums Cēsu rajonā.

Sarkanrīkles čipste *Anthus cervinus* – 2 novērojumi pavasara un rudens migrācijas laikā: 12.–15.05.2018., Alitēni, Inešu pag., vismaz 3 īpatņi (AK, SL, MP); 07.09.2018., Rāmnieki, Liepas pag. (saucieni) (AK). Latvijā nelielā skaitā regulāri caurceļo, biežāk jūras piekrastē. Pirmie novērojumi Cēsu rajonā.

Cekulzīlītes kausa 2018. gada rezultāti rāda, ka reti caurceļojošajām un/vai ziemojošajām sugām, kam pērn Latvijā fiksēts neparasti liels novērojumu skaits (stepes lija, svītrainā pūce, dzeltensvītru ļauķītis), bijis pa vienam novērojumam arī Cēsu rajonā. Tāpat rajona teritorijā kā jaunas dokumentētas sugas, kas Latviju/Latvijas iekšzemes rajonus migrācijas laikā šķērso regulāri, bet nelielā skaitā (īsknābja zoss, melngalvas zoss, brūnkakla gārgale, Kaspijas kaija, tundras kaija, sarkanrīkles čipste u.c.). Šie un pārējie reto sugu novērojumi Cēsu rajonā pierāda jau folklorizējušos putnotāju sakāmvārdu, ka retas sugas tiek atrastas tur, kur ir vērotāji. Tādējādi Cekulzīlītes kauss būtu uzskatāms ne tikai par lokāla mēroga sacensībām, bet arī par pasākumu, kas attīsta lokālās, reģionālās putnu vērošanas kustību un sniedz vērtīgus datus par novērojumiem vietās, ko “galvaspilsētas putnotāji” parasti nemēdz apmeklēt.

Pilnu Cekulzīlītes kausa 2018. gada sezonā novēroto sugu sarakstu, individuālos sarakstus un grupas sapulcē demonstrēto prezentāciju var apskatīt Cēsu putnu grupas mājaslapā <https://cesuputnugrupa.wordpress.com/cekulzilites-kauss/>

Ne spalvas 2019. jeb mežirbes gadā!

Sarkanrīkles čipste Alitēnu apkaimē (13.05.2018.) – 1. novērojums Cēsu rajonā.

Tumšās čakstītes tēviņš Dukuru pļavā (19.04.2018.) – 17. novērojums Latvijā, 1. Cēsu rajonā.

Kukaiņu piekūna jaunais putns Lauciņu karjera apkaimē (27.08.2018.) – rets caurceļotājs Cēsu rajonā.

Summary

Results of Cēsis District Bird-watching Competition 2018 /Sandis Laime/

The article presents the results of the 4th annual year-long bird watching competition ‘Cekulzīlītes kauss’ organized by the Cēsis regional group of the Latvian Ornithological Society. The main challenge of the competition is to identify as many bird species as possible during the calendar year within the territory of Cēsis district (3 062 km²) lying inland in the North-eastern part of Latvia. In 2018, the best result among the three submitted bird checklists scored 190 species (the previous best individual result was 176 in 2017) while the total number of species observed by all three participants listed 200 species (the previous grand total was 187 in 2017). Seven species were observed for the first time in Cēsis district: Pink-footed Goose *Anser brachyrhynchus*, Barnacle Goose *Branta leucopsis*, Caspian Gull *Larus cachinnans*, Caspian Tern *Hydroprogne caspia*, Red-throated Loon *Gavia stellata*, Pallid Harrier *Circus macrourus*, Red Kite *Milvus milvus*, European Stonechat *Saxicola rubicola* and Red-throated Pipit *Anthus cervinus*.